

Ett yrke där det är celler som gäller

Cytodiagnostiker

Cytodiagnostiker är ett yrke som funnits i Sverige sedan 1960-talet. Det finns för närvarande ca 300 yrkesverksamma cytodiag-nostiker i landet. Cytodiagnostiker är vidareutbildade biomedicinska analytiker, som har ansvaret för att granska och självständigt diagnostisera cytologiska prov.

Vid ett cytologiskt prov kan cellmaterial komma från bl a slemhinnan i vagina och livmoderhalsen som borstats, från urinblåsor och luftvägar som sköljts och från kroppshålor som tappats på vätskor.

För att kunna genomföra ett cytologiskt prov preparerar och färgar cytodiagnostikern materialet. Cellprovet fixeras så att cellerna är så väl bibehållna som möjligt när de ska granskas.

Cytologisk diagnostik

Cytologisk diagnostik kan övergripande delas in i två typer av undersökningar: aspirationscytologi samt exfoliativ cytologi. Vid aspirationscytologi sugs celler från tumörmisstänkta förändringar ut med hjälp av fin nål och spruta, exempelvis från bröst, prostata och thyroidea. Dessa punktioner diagnostiseras av cytologläkare.

Exfoliativ diagnostik är en metod som grundar sig på att celler som avstöts, dvs exfolierar, samlas upp. I slemhinnor sker en fortlöpande avstötning.

Största delen av den exfoliativa cytologin bedöms av cytodiagnostiker. De vanligaste uppgifterna är screening av vaginalcytologiska prover, därutöver arbetar vi bl a med att bedöma cellmaterial från luftvägar, urinvägar och kroppshålor.

Screening

Screening innebär att mikroskopiskt granska varje cell efter allmänna cytologiska bedömningskriterier. Kriterierna innefattar bl a relationer mellan kärna-cytoplasma, storleksvariationer och strukturella förändringar i kärna respektive cytoplasma. Vi för glaset fram och tillbaka med överlappning av synfältet så att vi är säkra på att inte några celler blivit missade.

Bland tusentals normala celler kan man finna några enstaka förändrade celler som leder till cancerdiagnos.

Vissa prover granskas alltid av två personer och i vissa fall sitter vi flera stycken runt ett demonstrationsmikroskop och tittar på samma prov. På mikroskopet har vi en markör, en stämpel, som vi använder oss av när vi upptäcker någon avvikande cell.

Övning ger färdighet

Att vara cytodiagnostiker är ett stillasittande och koncentrationskrävande yrke, men cellernas värld är en värld för sig som gör arbetet mycket intressant.

Bot mot stillasittande är pausgymnastik och en aktiv fritid.

Det krävs många år för att bli en bra cytodiagnostiker. Ju fler cellprov cytodiagnostikern tittar på ju bättre blir hon/han.

En nyutbildad cytodiagnostiker tillåts inte självständigt diagnostisera cellprov. Under de första 6-12 månaderna eftergranskas alla prov.

*Barbro Uddeholt,
Cytodiagnostiker*